

İsrail'in Yerleşim Siyasetinin Dinamikleri ve Gelecek Senaryoları

Filistin sorunu, bölgenin ivedi tedbir gerektiren güvenlik sorunlarından müteşekkil ağır gündemi sebebiyle kalın bir perdenin arkasında duruyor. Geleneksel 'Filistin dostu' ülkelerin yaşadıkları ontolojik güvenlik problemleri de bu kalın perdeyi güçlendiriyor. Böylelikle de İsrail, yasadışı yerleşimler konusunda gayet rahat bir şekilde söylem üretmenin ötesinde, pratik uygulamalara da girişebiliyor.

Ceyhun ÇİÇEKÇİ

Amerikan Başkanlık seçimlerinin nihayete ermesiyle birlikte Trump'ın berraklaşan söylemi, İsrail'i ve bölgede takip ettiği politikaları kollayan bir minvalde gelişiyor. Özellikle 15 Şubat'ta gerçekleştirilen ilk görüşmede dile getirilenler, Trump'ın İsrail pozisyonlarını takdir ettiğini, fakat 'biraz' yumuşama beklediğini içeriyordu. İsrail'deki yerleşimci siyasetinin edindiği siyasal güç bağlamında geldiği nokta, var olan Yahudi yerleşimlerinin Knesset'te 'yasallaştırılmasını' sağlayabilecek imkânlara sahip. Bu gücü, Şubat ayı içerisinde yapılan oylamada da net bir şekilde deneyimlemiş olduk. Özellikle Naftali Bennett'in liderliğini üstlendiği Yahudi Evi partisinin temsil ettiği yerleşimci siyaseti, hükümetteki ağırlığını işlevselleştirerek söz konusu yerleşimlere 'yasal' bir statü geliştirmeyi ve dolayısıyla devletten hizmet alabilmelerini sağladı. Filistin sorununun da özünü temsil eden bu yerleşim siyaseti, dayandığı temel dinamikler itibarıyla dönemsel olarak kabaran dalgalar misali olası Filistin Devleti'nin önüne set çeken temel sorun kaynağı olarak beliriyor.

Trump'ın Amerikan Başkanlığı görevini üstlenmesi, İsrail'in elini de oldukça rahatlatmışa benziyor. Aşırı İsrail yanlısı bir profil sergileyen Amerikan Başkanı, Filistin sorununun hakkaniyetli

çözümünü de engelleyebilecek bir potansiyel taşıyor. Obama döneminde ABD-İsrail ilişkileri, belki de tarihinin en sıkıntılı zamanlarını yaşamış ve görevi devredeceği tarih yakınlaştıkça Obama, İsrail'e karşı ekstra eleştirel bir tutum takınmıştı. Hatta İsrail Başbakanı sıfatıyla Netanyahu, Obama yönetimiyle arasındaki buzları eritemeyeceğine kanaat getirdiğinden olsa gerek Obama'nın ikinci dönem için katılacağı seçimlerin arifesinde Cumhuriyetçi rakibini destekleyen televizyon spotlarında boy göstermiş ve İsrail'in yararına olan yönetimin ancak Cumhuriyetçilerden oluşabileceğini söyleyecek kadar rahatsızlığını dışa vurmuştur. ABD-İsrail ilişkileri, Obama'nın ikinci döneminde daha da kötüye gitmiş ve iki ülkenin karşılıklı negatif beyanatları özellikle İsrail'de gündemi belirleyen bir hal almıştır. Bu uyumsuzluğun yansımalarından olarak telakki edilmelidir ki, İsrail'in eleştirildiği temel konu başlıklarından birisi de hukuka aykırı yerleşim siyasetiydi. Obama döneminde yerleşimler mümkün merteye 'eleştirilmiş', fakat İsrail uygulamalarını görece 'dizginlemekten' öte herhangi bir sonuç elde edilememişti. Trump dönemi başlar başlamaz ise İsrail'e sunulacak imtiyazlar da dile getirilmeye başlandı. Amerikan Büyükelçiliği'ni Kudüs'e taşımak gibi çarpıcı öneriler bir yana, yerleşimlerin

bu dönemde ekstra hızlanması ve 'yasallaştırılmasının' gerçekleştirilmesi, İsrail'in uluslararası bağlamdaki gücünü tescilliyor. Amerikan desteğini tamamıyla arkasında hissedilen İsrail, AB'den kaynaklanan ve pek de etkili olmayan eleştirel tutuma rağmen tek taraflı politikalarını uygulama fırsatı bulmuş görünüyor. Bu noktada, Rusya'nın bölgesel siyasetteki yükselen profili ve soruna yönelik yaklaşımı, önem taşımakla birlikte günümüze değin İsrail'in söz konusu düzenlemelerini engeller bir nitelik arz etmemiştir.

İsrail'in yerleşim siyaseti bağlamında elini bu kadar rahatlatan bir başka gelişme de kuşkusuz bölgesel gündemin ve saflaşmaların farklılaşmasıdır. Öncelikle İran yayılmacılığının berraklaşan görünümü, İsrail'in senelerdir dile getirdiği, fakat üzerinde bölgesel bir konsensüs sağlanamayan bir konu başlığının artık ortak bir çalışma alanına dönüşmesini de simgeliyor. İran'ı bir tehdit olarak algılayan ülkeler, İsrail'in bu bağlamda kaygılarını paylaşıyor ve klasik bir ittifak kuruluşunu andırır ölçülerde İsrail ile aynı safta hizaya geçiyor. Ayrıca Suriye ve Irak'ta oluşan güç boşluğundan istifade ederek gelişen IŞİD varlığı, bölgesel gündemin odak noktasını Filistin sorunundan ziyadesiyle kaydırmışa benziyor. Bölgeye yönelik yapılan değerlendirmelerde Filistin sorunu, artık

klasikleşmiş bir varsayım olarak, bütün tali sorunların anası olarak telakki ediliyordu. Lakin günümüzde bölgeye yönelik yapılan analizlerde Filistin sorunu ve Filistinlilere reva görülen hakkaniyetsizliğin herhangi bir done olarak kullanıldığını görmek dahi gittikçe zorlaşıyor. Filistin sorunu, bölgenin ivedi tedbir gerektiren güvenlik sorunlarından müteşekkil ağır gündemi sebebiyle kalın bir perdenin arkasında duruyor. Geleneksel 'Filistin dostu' ülkelerin yaşadıkları ontolojik güvenlik problemleri de bu kalın perdeyi güçlendiriyor. Böylelikle de İsrail, yasadışı yerleşimler konusunda gayet rahat bir şekilde söylem üretmenin ötesinde, pratik uygulamalara da girişebiliyor.

İsrail iç siyasetinin cari pozisyonu da yerleşimlere yönelik gelişen ekstrem söylem ve politikaları destekler minvalde cereyan ediyor. Özellikle İsrail hükümetinin aşırı sağ eğilime sahip oluşu, içerdiği partiler itibarıyla yerleşimci siyasetini görünür kılmamın da ötesinde önceler bir profil serdediyor. Bu bağlamda, bilhassa Naftali Bennett'in liderliğini yaptığı Yahudi Evi partisi, Batı Şeria'da yaşamlarını sürdüren yerleşimcilerin 'biricik' temsilcisi olma gayretlerine sahne oluyor. Partinin ileri gelenlerinin de söz konusu yerleşimlerden geldiğini düşündüğümüzde, yasadışı yerleşimlerdeki nüfusa yönelik oy kaygısını da anlamlandırabiliriz. Kaldı ki Batı Şeria'daki yasadışı yerleşimlerde hayatlarını idame ettiren Yahudi nüfus ciddi rakamlara ulaşmıştır ve hâlihazırda yarım milyonun üzerinde bir varlık göstermektedir. İsrail toplam nüfusunun yaklaşık olarak 8,5 milyona ulaştığını aklımızda tutarsak, yarım milyonluk bir

nüfusun siyaseten ne denli önemli bir pay olduğunu da anlayabiliriz.

Gelecek Senaryoları

Yukarıda da özetlenmeye çalışıldığı üzere İsrail, hem uluslararası hem bölgesel hem de ulusal bağlamlarda yerleşimci siyasetini önceleyebilecek bir konjonktürü yaşıyor. Bu aşamada, Trump'ın seçilmesinin akabinde hızlı bir şekilde ilan edilen binlerce yeni yerleşim yerine ek olarak hukuka aykırı biçimde varlığı sürdüren yerleşimlerin de 'yasallaştırılması' doğal bir sonuç olarak ortaya çıkıyor. En nihayetinde, üreteceği dış politikada dengeleri her daim gözetten bir devlet olan İsrail, yukarıda anıldığı ölçülerde optimum bir konjonktürü de değerlendirmeye çalışıyor. Bu noktadan sonra İsrail'de de tartışıldığı üzere Filistin sorununun çözümünü iki devletli paradigmadaki aramanın rasyonelitesi de soru işaretleri barındırıyor. Şayet bu yasadışı yerleşimlerin işgal ettiği topraklarda İsrail hukuku uygulanır ve bizzat İsrail hükümeti altına girerse, bu başlı başına iki devletli çözümün sakatlanması anlamına geliyor. Trump'ın 'nasıl olursa olsun da yeter ki çözüm olsun' yaklaşımının da olağandışı katkılarıyla, Filistin sorununun çözümü tek devletli bir ekseninde tartışılmaya başlanıyor.

Fakat tek devletli çözümün pratiğe dökülmesinde de ciddi sıkıntılar doğabilir. Velez ki iki devletli çözümden iki taraf da vazgeçti, tek devletli çözümün konfedere bir nitelik taşıması elzem duruyor. Yani iki ayrı devletin birleşerek, belli başlı politika alanlarını tesis edilecek bir üst yönetime devretmesi gerekiyor. Böylesi bir çözüme İsrail'de kimin yanaşabileceği ise büyük bir

muamma. Sağda birlik hükümetinin görevde olduğu bir dönemde gerçekleşebilmesi bir yana, öngörülebilir bir tarih için İsrail'de bu fikre taraftar bulmak pek mümkün görünmüyor. Konfedere bir yapı olmadığı takdirde, Filistinlilere vatandaşlık verilerek İsrail hukukuna tamamıyla tabii olmaları bir başka çözüm olabilir. Fakat buna da Filistinlilerin sıcak bakması pek olası değil. Asırlık bir süreç olarak Filistin, bağımsız bir devlet kurma rüyasının hikâyesidir. Kaldı ki Oslo Süreciyle elde edilen pozisyonlardan geri adım atılması da kabul görmeyecektir. Ayrıca İsrail tarafı için de böylesi bir çözümün orta ve uzun vadede yaratacağı sonuçlar sıkıntılıdır. Bir 'Yahudi devleti' olarak İsrail, demografik verilerinin yetersizliğine mukabil orta ve uzun vadede Filistinli Araplara 'teslim olmak' zorunda kalabilir. Tartışılan bir diğer senaryo ise *apartheid* tarzı bir yönetim modelidir. Bu ihtimal, aslında gayriihtiyari gelişebilecek olumsuz bir sonuç olarak konuşuluyor. Yukarıda da bahsettiğim üzere hem konfedere seçenek hem de İsrail vatandaşlığı ile üretilecek çözüm oldukça marjinal öneriler olarak beliriyor. Kaldı ki İsraili sağcılar, Batı Şeria'da yaşayan Filistinlilere İsrail vatandaşlığının seçme ve seçilme haklarından soyutlanarak verilmesini tartışıyorlar. Bu da haliyle *apartheid* tarzı bir yönetime sebebiyet verecektir.

Bütün bunlara binaen ve bir son not olarak İsrail'in tarihi boyunca politik olarak en güçlü olduğu dönemleri yaşadığını da not edelim. Üretilecek potansiyel politikalar, bu realiteyi hesaba katmadan hareket etmemelidir. ○

Araş. Gör. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi